

כ"א שבט, תשע"ג, 1.2.2013

גיליון מס' 345

פרשת יתרו

יחסי עם ישראל עם הגויים

מאת הרב ליאור שיליאן, קיבוץ עין צורים.

פעמים רבות אנו שואלים את עצמנו מהו היחס הנכון שבין מדינת ישראל לבין המדינות הסובבות אותה. דומה כי פרשתנו יכולה לשפוך מעט אור על שאלה זו. תחילת הפרשה פוגשת את סופה של פרשת 'בשלח' בנקודת נושא דומה מאוד. בשני המקומות מתבררים יחסי עם ישראל הצעיר עם גורמים זרים וחיצוניים לו.

בסוף פרשת 'בשלח' מתמודד עם ישראל לראשונה (מלבד המצרים שתחתם הפך לעם), עם איום חיצוני **בדמותו של עמלק**. בתחילת פרשתנו פוגש עם ישראל אדם זר, כהן מדיני, כנראה בעל מעמד ובעל השפעה באיזור **בדמותו של יתרו**. שני המפגשים הללו מולידים שני סוגי יחסים: **המפגש הראשון**, בין עם ישראל לעמלק, עם המבקש לפגוע בעמ"י מוליד יחס של ניתוק ושל ניכור עד כדי ציווי למחות את זכרו. **המפגש השני**, זה שבין עם ישראל ליתרו מוליד יחס של הכרה ושל חיבור.

החיבור בין עמלק ליתרו יוצר רצף של נושאים חשובים: המלחמה בעמלק, בואו של יתרו ומעמד הר סיני. לדעת האבן עזרא אין כאן תיאור כרונולוגי של אירועים, שכן לדעתו יתרו הגיע לישראל רק בשנה השניה, לאחר בניית המשכן (הוא מביא את דעתו של רס"ג שאכן יש כאן תיאור כרונולוגי ויתרו הגיע למדבר לפני מעמד הר סיני, אך דוחה דעה זאת בכמה ראיות). אם-כן, מדוע הוצבה פרשת יתרו כחוצץ בין מלחמת עמלק למעמד הר סיני? לכך מתייחס אב"ע בהמשך דבריו:

ועתה אפרש למה נכנסה פרשת יתרו במקום הזה, בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל, הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל. וכתוב ויחד יתרו על כל הטובה (שמות יח ט), ונתן להם עצה טובה ונכונה למשה ולישראל, ומשה אמר לו, והיית לנו לעינים (במד' י, לא), והטעם שהאיר עיניהם (שמות י"ח, א).

אבן-עזרא מבין שמיקומה של פרשת 'יתרו' מבקש להציב מול עינינו שני מודלים של יחסים עם הגויים. יש הבאים עלינו ברעה ומבקשים להאבידנו, ויש שבאים עלינו בטובה ומבקשים לעזורנו. אב"ע מוסיף ומדגיש את הקשר שבין יתרו לעמלק:

... ובעבור שכתוב למעלה מלחמה לה' בעמלק (שמות יז, טז), שישאל חייבים להלחם בו, כאשר ניח השם להם, הזכיר דבר יתרו, כי הם היו עם גוי עמלק, שיזכרו ישראל חסד אביהם, ולא יגעו בזרעו... (שם).

כמה מאות שנים מאוחר יותר, במלחמת שאול בעמלק, יזכור שאול את החסד שעשה יתרו עם ישראל ויבקש מן הקיני, שהוא מזרעו של יתרו, לסור מעמלק טרם שילחם בו:

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקִּינִי לָכוּ סֵרוּ רֶדוּ מִתּוֹךְ עַמְלָקִי כִּי אֶסְפְּדָ עִמּוֹ וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֲלֹתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַיֹּסֵר קִינִי מִתּוֹךְ עַמְלָק (שמואל א, טו, ו).

לפי האב"ע, יתרו הגיע לאחר מעמד הר סיני, אלא שראה הכתוב צורך להכניסו כאן כדי ללמדנו על השוני בין יחסו של עמלק לישראל לבין יחסו של יתרו לישראל, ודוקא בגלל הקשרים העתידיים שיהיו בין עמלק ליתרו, לפחות אלו הגיאוגרפיים, מבקשת התורה להבחין ביניהם.

בקומה הראשונה, עמלק מבקש לפגוע בעם ישראל בצעדי הראשונים, עוד בטרם גיבש את זהותו וייצב את יכולותיו כעם. כל עוד הוא בדרך ועדיין לא הגיע לשיאו במעמד הר סיני מבקש הוא לפגוע בו. לעומתו, יתרו מבקש לפגוש את ישראל בדרך, להיטיב עמו ולהורות לו את הדרך בה ילך ואת המעשה אשר יעשה. עמלק מבקש לפגוע בהכנות עמ"י לקבלת התורה. יתרו מבקש לסייע לעמ"י בתוצאות ובהשלכות של קבלת התורה.

בקומה השנייה, שני סוגים של יחסים בין עם ישראל לאומות העולם מאז ועד היום. לאורך ההיסטוריה היהודית היו שבקשו לפגוע ולהאביד את עם ישראל, למצוא את נקודת התורפה ולנצל את חולשתו, במיוחד בהיותו במדבר הגלות. אף היום נשמעים עוד קולות של מלחמה. אך יש גם אחרים המבקשים להיטיב עם ישראל, להראות לו את הדרך ולהיות לו לעיניים.

זאת ועוד, יחסיו של עמ"י עם אומות העולם אינם רק מהם אליו, אלא גם הפוך – ממנו אליהם. לאחר שכהן מדין מצטרף לעם ישראל בחלק ממסעו במדבר, מתבקש עמ"י להיות ממלכת כהנים, עם סגולה וגוי קדוש. עמ"י מצטווה להיות, במידה מסוימת, אור לגויים, ולהביא את בשורת התורה והמוסר לכלל העמים. אך כיצד? איך נעשה זאת? כיצד נעביר את הבשורה? דומה שעם ישראל יכול להוות לא רק מוקד של עניין בגלל מיקומו הרגיש והמיוחד, אלא מוקד של מוסר, מודל לחיקוי לעמים רבים דרך התנהגות לאומית מסייעת לאחרים בעיתות של מצוקה ודרך אמירות משמעותיות המלוות במעשים ברורים של צדק ומשפט. דרך המעשה של היחיד ואף דרך המעשה של הכלל. כדברי הרש"ר הירש:

כל אחד ואחד מכם יהיה "כהן" על - ידי שיקבל עליו את "ממשלתי" בכל מעשה אשר יעשה, ועל - ידי שיקבל עליו עול מלכות שמים ויגשימו, ויפיץ דעת ה' וכניעה לה' על - ידי אמרי פיו ומופת מעשיו. ... "גוי קדוש": כשם שכלפי פנים יהיה כל אחד ואחד מכם כהן, כן תהיה הופעת קהלכם כלפי חוץ הופעה של קדושה לה'. גוי אחד ויחיד הוא יהיה בין הגויים, אשר אינו חי למען תהילת עצמו, גדולת עצמו ותפארת עצמו, אלא למען כינון מלכות שמים ותפארתה עלי אדמות.

מי תן ונדע להיות ראויים לממש את החזון והייעוד שנתן לנו ה'.

הרב ליאור שיליאן, רבה של עין צורים. משמש כר"מ בישיבת אמ"ת עמ"ה
ברחובות. רב בארגון 'צהר'.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il